

Tanınma Mücadelesini Kant'ın Saygı Duygusuyla Yeniden Düşünmek

Öğr. Gör. Dr. Selda SALMAN

İstanbul Kültür Üniversitesi

seldasalman@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-6415-387X>

Bu çalışmada “tanınma mücadelesi” kavramının temeli olarak Kant’ın “saygı” duygusu üzerinde durulacak ve Kant ahlakının tanınma kavramındaki önemine vurgu yapılacaktır. Bunu yaparken yirmi birinci yüzyılın bu alanda önemli düşünürlerinden biri olan Axel Honneth’in görüşlerinden faydalanılacak ve “tanınma mücadelesi” ve “saygısızlık/saymama”ya yönelik incelemesinin Kant’ın ahlak felsefesine uzanan bağlantıları öne çıkarılacaktır. Böylelikle tanınma mücadelesinin ekonomik ya da toplumsal gerekçeleri önceleyen ahlaki bir zemine sahip olduğu gösterilmeye çalışılacak, toplumsal çatışmalarda hukuki çözümlerin, yasa doğrultusunda organize edilen sivil toplum ve etik yaşamın (*Sittlichkeit*), saygı temelli hak taleplerini açıklamakta eksik kaldığına işaret edilecektir. Nitekim yasa karşısında herkesin eşit haklara sahip olması ve sivil toplum ve etik yaşamın bu haklarla organize edilmesi saygı talebi temelinde, dolayısıyla ahlaki bir zeminde gerçekleşen tanınma mücadelelerini açıklamakta yetersiz kalmaktadır.

Tarihsel olarak bakıldığında Kant’ın yaşadığı dönemde özellikle İngiliz ve Fransız aydınlanmacıların saygı benzeri duyguların toplumsal alandaki rolüne işaret ettikleri görülebilir. Fransa’da Rousseau’nun “*amour propre*” (öz-saygı) ve İngiltere’de Hume’un “*sympathy*” (duygudaşlık) kavramları buna örnektir. Ancak Honneth’in de belirttiği gibi onsekizinci yüzyılın ikinci yarısında Alman felsefesindeki “tanınma” (*Anerkennung*) kavramının ortaya çıkmasına Kant’ın ahlak felsefesi yaklaşımı ve “saygı duygusu” öncülük etmiştir. Kant’taki saygı duygusu Fichte tarafından geliştirilmiş ve “tanınma” halini almış, Hegel’de ise “tanınma mücadelesi” olarak kavramsallaştırılmıştır (Honneth, 2020. s.95-98).

Honneth, pek çok çalışmasında politik itiraz sahiplerinin temelde öne sürdükleri gerekçelerin “saygısızlık/saymama” biçimleri olarak ortaya çıktığına ve saygısızlığın/saymamanın tanınmanın reddi anlamına geldiğine işaret eder. Bu saygısızlık/saymama biçimleri bireylerin “kendilerine ilişkin olumlu anlayışlarına” zarar veren ve öznelerarası alanda tanınma ilişkilerini zedeleyen davranışları kapsar. Birey, onurunun ya da itibarının toplumsal alanda küçümsenmesi ve buna bağlı olarak da öz-saygı ve kendine güveni kaybetmeyi deneyimler. Bu durum bireyi değer ve kapasitelerinden ve toplumsal olanaklardan mahrum bırakır, birey ya da grup, mevcut ya da olası diğer toplumsal tanınma pratiklerinin de dışına atılmış olur. Burada karşılaşılan temel kavramlar ise, “öz-saygı” ve “onur” gibi Kant’ın saygı duygusu ve ahlak felsefesi ile doğrudan bağlantılı kavramlardır. Bu nedenle bu çalışma, tanınma mücadelesinde ahlaki kökenleri Kantçı bir bakış açısından yeniden değerlendirme amacındadır.

Anahtar Kelimeler: Immanuel Kant, saygı, Axel Honneth, saygısızlık/saymama, tanınma mücadelesi, ahlak felsefesi